

БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А

☎ +359 (0) 2 915 98 20, +359 (0) 2 954 95 93, www.babh.government.bg

Епизоотологичен и епидемиологичен анализ на болестта бяс в Европа през 2012г. и прогноза за България

Проф. Бойко Ликов

Повечето от случаите на бяс в Европа през 2012г. са причинени от класическият вирус *RABV*. Освен това са установени други 4 вида *Lissvirus* при прилепи: *WCB- West Caucasian Bat Virus*, *BBLV- Beocoloh Bat Lissvirus*, *EBL-1 European bat Lissavirus* и *EBL-3*. Последните три са изолирани през 2012г., което е показател, че те може да са и резервоар за поддържане на циркулацията на класическия тип вирус. Независимо, че разпространението на вирусите изолирани от прилепи е твърде ограничено, те могат да инфектират бозайници, включително и човека.

Бяс при хора (2). През 2012г. в Европа са установени единични случаи на бяс. **Румъния** съобщава за петгодишно момиче, ухапано от скитащо куче в източната част на страната. През май Обединеното кралство докладва за заражена жена, посетила Индия, където е ухапана от куче. Друг случай е установен в Швейцария, където умира гражданин на САЩ, ухапан от прилеп в Калифорния. През предишните години също има единични случаи на бяс при хора в Европа: през 2008г. във Франция при мъж, завърнал се от Френска Гвиана, един случай в **Румъния** и един в Обединеното кралство при човек, върнал се от чужбина; през 2009г. за 69 годишен мъж, ухапан от лисица в **Румъния**; през 2010г. отново в **Румъния** при две момичета на 10 и 11 г. ухапани от котка и през 2011г. при жена от Португалия, завърнала се от Гвинея Бисау, ухапана от куче. Клиничните признаци при нея се появяват след два месеца и половина. Общо за периода 2008- 2012г. в Европа са регистрирани 10 случая (при 5 хората са заразени извън Европа), а останалите **5 са в Румъния и са заразени на територията на страната (!)**. Последният случай на бяс при човек в България е през 1994г. при дете в **Търговищка област**.

Бяс при животните (диви и домашни) (2). През 2012г. 12 държави членки (ДЧ), включително и България прилагат многогодишни програми за ерадикация на беса чрез орална ваксинация на диви животни, надзор и активен мониторинг за ефективността на ваксинацията. Шест ДЧ и Норвегия докладват за бяс при животните, без прилепи, от които 4 докладват за бяс и при домашни животни. Две ДЧ регистрират бяс само при домашни животни, а шест регистрират бяс при прилепи. **През 2012г. в Европа общо са регистрирани 712 случая на бяс (без прилепи) в 9 страни.** Това е доста повече от 2011г., когато са обявени 512 случая.

За периода 2006- 2012г. в Европа са установени следните случаи на бяс при домашните и дивите животни: 2006г.- 3 166, 2007г. - 322 (?), 2008г. - 1 474, 2009г. - 837, 2010г. - 883, 2011г. - 512 и 2012г. - 712. Има тенденция за непрекъснато намаляване броя на случаите, като епизоотичната обстановка би се подобрила значително с овладяване на ситуацията в Полша и **съседна Румъния (!)**. През октомври 2012г., 25 г. след последния докладван случай на бяс, **Гърция (!)** съобщава за 7 случая при лисици и 2 при кучета в северозападната част на

Халкидическия полуостров. През тази година в Италия не е регистриран бяс, което показва, че епизоотията през 2008- 2011г. е затихнала.

Бяс при домашните животни. Данни са представили 23 ДЧ, Норвегия и Швейцария. Обявени са 180 заразени домашни животни в 6 ДЧ. В Западна и Централна Европа единствено Холандия регистрира бяс при домашни животни, останалите са в Източна Европа. Броят на засегнатите страни в сравнение с 2011г. нараства двойно (от 3 на 6). Заразените домашни животни в Румъния и Полша са 96% от всички случаи. В **Румъния** има засегнати 57 животни, от които се добиват храни, 30 котки и 48 кучета, а в Полша съответно 11, 14 и 13. В **Гърция** са обявени 2 заразени кучета.

Бяс при дивите животни. Регистрирани са 533 случая (без прилепи) в Литва, Полша, **Гърция**, Румъния, Словения и Норвегия. 97% от случаите са в Полша и Румъния. В сравнение с 2011г. (336), през 2012г. има доста повече случаи (533). В **Румъния** са регистрирани около 60% от случаите при лисици. В тази страна са установени 314 заразени диви животни, в Полша 201, а в **Гърция 7 лисици**. Освен заразени лисици в Европа са обявени 12 заразени чакали и 24 други диви животни, повечето от които са невестулки. В Норвегия е обявена една заразена полярна лисица.

Бяс при прилепите. Бяс при прилепи е установен в 6 ДЧ - Франция, Унгария, Германия, Холандия, Полша и Испания. В тези страни има положителни резултати и през 2010 г. и 2011г. В Холандия са установени 15 случая, във Франция - 5 и по един в Германия, Полша и Испания. Прави впечатление, че там където се изследват по-голям брой проби - Германия- 325, Франция- 228, Холандия- 194, Полша- 107 и Испания- 93, има положителни резултати. В Румъния и България са изследвани по една проба, а в Гърция- 2. Швеция, Белгия и Словения имат основания да считат, че в тези страни няма циркулация на вируса на беса при прилепите- изследвани са съответно 112, 108 и 162 проби, които са отрицателни. Като цяло резултатите от изследванията за бяс по прилепите между отделните ДЧ са несравними, поради различния брой на изследваните проби.

Независимо, че има ефективни ваксини срещу бяс, болестта е фатална при неваксинирани хора. Всяка година в Европа има по 1-2 случая заразени на място или извън Европа. През 2012г., освен в Холандия (1 куче), класически бяс не е регистриран в Централна и Западна Европа, но спорадични случаи има в Балтийските страни и Гърция и епизоотично разпространение в Полша и Румъния (източната граница на ЕС без България). През последните 5 години има тенденция за намаляване на случаите на бяс в Европа, но това не е така през 2012г. Общо за ЕС броят на случаите на бяс се увеличи значително в сравнение с 2011г.

Тук възниква въпросът доколко кучето в Холандия през 2012г. е положително, като се има предвид случая през 2013г. , когато две кученца от Силистра, транспортирани до Холандия бяха набедени, че са заразени с бяс. Първоначално диагнозата бе потвърдена в Холандия, но в следствие **отхвърлена в Референтната лаборатория на Общността в Нанси, Франция**. В продължение на 4 седмици в медиите у нас, в Европа и Европейската комисия отправяха обвинения срещу официалните ветеринарни власти в България за неефективен контрол и дори бе коментирано, че това е „първи случая на бяс при придвижване на животни вътре в Общността“. На 20.11.2013г. от Холандската ветеринарната служба се получи писмо с извинение за погрешна диагноза. **Но до момента на получаване на това извинение минаха повече от 20 дни**, а през това време представителите на България на срещи на SCOFSAN и CVO в Брюксел бяха обект на укорителни и поучителни изказвания от страна на Комисията и Холандия. Съмнението идваше от това, че „бесните“ кученца бяха от Силистра (където започва и сухопътната ни граница с Румъния).

От април 2009г. в България започна изпълнението на Национална програма за контрол и изкореняване на беса чрез орална ваксинация. Програмата е одобрена от министъра на земеделието и храните и Европейската комисия и се съфинансира от Общността (Решение на Комисията 2008/897 ЕС). Извършва се ваксинация на дивите месоядни животни (предимно на лисиците), на територията на 18 административни области – цяла Северна България, Софийска област и областите София-град, Перник и Кюстендил. Ваксинацията се извършва два пъти годишно – през пролетта (април-май) и есента (септември-октомври). Общата площ, на която се извършва оралната ваксинация в България е 61 882 кв. км, което представлява 55,5% от територията на страната. Ваксината се разпръсква със самолети и вертолетите – по 20 примамки на един кв. км. **В Румъния също се изпълнява програма за орална ваксинация** на лисиците (Решение на Комисията 2008/897 ЕС) на територията на цялата страна – 237 000 кв. км, с продължителност 10 години (2007-2016г.).

Определено може да се счита, че тази мярка има ефект - през 2012г. и 2013г. в България няма регистриран случай на бяс. Не стоят така нещата обаче в Румъния, която е най-засегнатата страна от бяс в Европа, а тревожни сигнали има и от Северна Гърция. Река Дунав е сериозна преграда за разпространение на вируса на беса от Румъния, но с тази страна имаме и сухопътна граница. **Доказано бе, че лисичият бяс прониква в България през м. януари-февруари 1974г. от окръг Констанца (Румъния),** в една тясна ивица с ширина 30-40 км в Силистренски окръг, разположена между селата Кайнарджа и Средище (1) . През март 1974 г. в с. Средище, Силистренски окръг, след кратък инкубационен период от 10 дни умира човек, ухапан в областта на главата от лисица. **Периодът 1974-1978г. се счита за първия цикъл** на лисичия бяс у нас. От 1979г. до 1981г. епизоотията по неизяснени досега причини затихва. **Вторият цикъл на епизоотията** започва през зимата на 1982г. на територията на Плевенски окръг. През тази година р. Дунав замръзва частично и се предполага се, че вирусът прониква чрез заражена лисица от Румъния (1). Последният случай на бяс при животните в България към 1.3.2014г. е през 2011г. Подробен епизоотологичен анализ на беса в България до 2009г. е извършен от Ликов Б. и сътр., 2009 (1).

Каква е прогнозата за следващите 4-5 години? В България нещата вървят добре, но не е такава обстановката в Румъния, откъдето е възможно (най-вероятно в близост до сухопътната ни граница) да възникнат спорадични случаи на бяс при лисици, а след това и при домашни животни. Малко вероятно, но е възможно да има „изненади“ от Гърция или Македония в Благоевградска и Кюстендилска област.

Литературни източници:

1. Ликов, Б., Тодоров, Т., Рубенова, М., Възможно ли е ликвидирането на беса в България, Ветеринарна сбирка, 7-8, 2009, 10- 18.

2. EU summary report on zoonoses, zoonotic agents and food-borne outbreaks, 2011, EFSA Journal, 2013, 11(4): 3129

2.3.2014